

Woensdag 14 april 1915 – ochtendeditie

Dagboek van de oorlog (KVdW).

Brussel, 29 januari.

Het gevreesde, het sedert drie, vier dagen al gevreesde: de ziekte zakt over ons neer, vlijt zich neer als een verzadigde roofvogel op zijn nest. Drie, vier dagen heb ik geprobeerd, haar te ontkennen: er is thans zelfs geen mogelijkheid meer tot hopen, zelfs geen steunpunt meer tot enig betrouwen.

Heel vroeg in de ochtend ben ik naar de dokter geweest, en, toen ik wist dat hij spoedig komen zou, tegenover mezelf gedaan, of alle onrust op zijn minst voorbarig zou zijn. Kranten gekocht van dezelfde koper, en op de tram naar huis, gedaan alsof ik die waarlijk las. Maar mijn hart klopte, luid en onhoorbaar als binnen de wanden van een luchtijle klok. En mijn polsen klopten merkbaar. En mijn verhemelte was droog en als van koper.

De dokter is geweest: hij wist mij niet te zeggen, dan dat hij normaal verloop van het voorval hoopte. Wat kon de man ook wel anders zeggen? Ik heb heel de dag mogen ondervinden - gelukkig! - wat offerende liefde is. Nu is het avond. Ik ga even buiten, wat verse lucht inademen. De nacht is een pikzwarte kolk. Het is mij, of een nieuwe afgrond al de afgronden roepen ging, die zich deze zes laatste maanden voor mij geopend hebben: de laatste afgrond die ze allen zou slikken...

1 februari.

Vier, dagen van een angst en een drukte die, bij schijnbare blijmoedigheid, geen leniging hebben ondervonden dan in de verzekering, vanwege de dokter, dat, zo alles verder verliep zoals het

zich thans voordoet, de gevreesde heilkundige bewerking achterwege zou kunnen blijven.

Het is de verlossing niet van de beklemmende snoeren om hart, om keel, om hoofd; maar het is al een zekere ontspanning, die de herinnering toelaat, dat wij ook in oorlogstijd zijn. Terwijl mijn zieke slaapt, neem ik, eigenlijk lusteloos, maar met het besef dat ik mij immers op de hoogte heb te houden, de bladen, die opgestapeld op mijn werktafel liggen. En het eerste waar mijn ogen op vallen: wij moeten zorgen voor koepokinenting bij de kinderen, voor herinenting bij volwassenen, want het is hoogst nodig! En dan: pas op voor de vlooiën! En dan: burgerfamilies zijn behekst door luizeninvasie, sedert de dames zich bezighouden met de arme lui!...

Ik ontsnap aan de viezigheden alleen door het lezen van het nieuws, dat eindelijk een afdoend middel zou zijn gevonden om de broodkwestie eens voor altijd te regelen: slechts één soort brood voor iedereen, en niet meer, voorlopig, dan tweehonderd vijftig gram per hoofd. Theoretisch was het vroeger ook al zo. Maar niet in de praktijk, die op de nieuw getroffen strenge maatregelen moest wachten.

Andere strenge maatregelen. Wie, onder de geholpen behoeftigen, nog betrapt wordt in een cinema, krijgt van het voedingscomité geen soep meer. Dat comité heeft trouwens genoeg bedrog ondervonden om zich van alle mogelijke voorzorgen te voorzien.

Zo wordt geen hulp meer verleend dan op vertoon van een identificatieboekje, dat door het armbestuur van elke gemeente wordt afgeleverd, en wordt voortaan ten strengste geageerd tegen gesjacher in de uitgedeelde kleren.

Want dit was zowaar een bloeiende handelstak geworden ...

2 februari.

Mijn zieke vraagt mij, na een heel kort dutje, dat haar echter wat bloed naar de wangen heeft gevoerd:

“Hoe was het toch vóór den oorlog? Weet ge dat nog?”

Ik denk: “Wat moet ge zwak zijn, om dat niet meer te weten!” Ik zeg sussend: “Ach, waarom daaraan te denken? Slaap liever nog wat!”

Zij heeft een betrouwende, een armelijk bleke glimlach voor mij, en sluit de blauwe schalen van haar ogen. Ik hoor weldra, dat zij weer slaapt: de ijle slaap der bloedlozen.

En dan ga ik mijzelf afvragen: “Hoe was het inderdaad vóór de oorlog?” En ik schrok, toen ik mij niet meer kon herinneren, toen ook ik mij in alle werkelijkheid niet meer kon herinneren, hoe het vóór de oorlog was...

4 februari.

Heel vroeg in de ochtend wekt mijn zieke mij uit de lichte, onrustige sluimer. Ik schrik op. Maar zij stelt mij met een glimlach gerust, en zegt zacht: ‘Luister!’

Ik zie een stille opgetogenheid op haar gelaat; ik spits het oor, en ja: nu hoor ik het ook: honderd vogeltjes, die tijlpen en tieren, de jonge zon in het roze gezicht. Ik schuif de gordijnen weg: de kamer is ineens vol blank en blij licht. Het is of een heel nieuwe tijd was ontwaakt, zich aan ons kwam tonen in zijn naakte jeugd en schoonheid.

‘Ik voel mij beter’, zegt de zieke, vol betrouwen.

En inderdaad, deze eerste voorjaarsdag verloopt zonder stoornis, zonder de telkens herhaalde opflikkeringen van angst der vorige dagen. De zorg is niet geweken, maar zij draagt een klaarder gewaad.

Zo gaat de teerblijde dag de avond tegen. Als een gulden schemer de ziekenkamer vult en 't aangezicht van mijn kranke doet blozen, zegt deze:

“Het is een goede dag geweest voor mij.”

En zij voegt er met een zucht aan toe:

“Wat moet het triest zijn voor onze soldaatjes op dagen als deze, dat zij het voorjaar voelen komen!”...

Wij steken het licht aan. “Vannacht zal ik wel goed slapen”, zegt zij; “het is of ik een goede wandeling heb gedaan.”

Nog komt iemand klagen over een haar gepleegd onrecht. En de zieke sust: “Och, trek u dat zo niet aan; zij weet niet dat zij kwaad doet; men moet zo intelligent zijn om te weten dat men dom is!”...

Nu slaapt zij, heel rustig. Ik ga in het tuintje, nu ook voor mij het rustuur is gekomen. En ik zie de hemel in, de bedwelmende sterrenhemel.

De economische toestand van België.

Brussel, 8 april.

De provincie Henegouwen heeft reeds dikwijls het onderwerp van deze brieven uitgemaakt, hetgeen begrijpelijk is, wanneer men bedenkt welk een grote werkmansbevolking daar op het ogenblik tot niets doen gedwongen is en welke grote zorgen daardoor de voeding van zulke volksmassa's met zich brengt.

Ook hier zullen weer enkele cijfers het best een denkbeeld kunnen geven van de omvang der werkloosheid; zij betreffen het arrondissement Bergen. De bevolking bedraagt daar 263.728 zielen. Hiervan zijn: volstrekt werkloos 16.879 (6.4 procent der bevolking), waardoor te voeden personen 47.653 (18.1 procent der bevolking); gedeeltelijk werkloos 17.067 (6 procent der bevolking), waardoor te voeden 52.014 (20 procent der bevolking). Totaal der beide categorieën volstrekt en gedeeltelijk werklozen 33.946 of 12 ½ procent der bevolking, hierdoor te voeden 99.667 of 37,8 procent der bevolking van het arrondissement. Dit maakt dus bijna honderduizend zielen in één enkel arrondissement, welke onderstand moeten genieten.

Dat dit in den beginne heel wat voeten in de aarde heeft gehad en het enige tijd geduurd heeft voor alles geregeld ging, zal dan ook niemand verwonderen. Bovendien heeft het Nationale Comité nog altijd te kampen met de gebrekkige verkeersmiddelen, waardoor sommige streken van Henegouwen hoogst moeilijk te bereiken blijken. Dat er niettegenstaande dit alles toch vooruitgang te bemerken valt, blijkt wel hieruit, dat begin dezer maand het provinciale comité voor Henegouwen het besluit kon nemen voortaan 1 kilo brood per drie, in plaats van elke vier dagen, te laten uitreiken; daardoor krijgt nu elke persoon zijn rantsoen van 250 gram per dag tot 330 gram verhoogd. In verband daarmee is het gewicht der broden op 660, 990 en 1980 gram gesteld.

Anderzijds heeft het Henegouwse comité, in overeenstemming met de Amerikaanse commissie, besloten winkels te openen, waar tegen vastgestelde prijzen levensmiddelen te verkrijgen zijn: in elke gemeente zal zulk een verkooplokaal gevestigd worden, waar de gezinnen eens per week het nodige kunnen komen inslaan, tot een van te voren bepaald maximum. Zo kan ieder per week krijgen: 100 gram cacao tegen 3,50 F per kilo, 100 gram koffie tegen 2 F per kg,

spek 200 gram tegen 2,50 F per kg, ham 100 gram tegen 3,50 F per kg, kaas 200 gram tegen 2,50 F per kg. Deze winkels zijn zeer ruim van alles voorzien, vooral ook van verduurzaamde levensmiddelen, als soep, vlees, vis, groente, vruchten, alles in blik en tegen redelijke prijzen.

Intussen wordt er hier sterk op aangedrongen om zuinigheid in het verbruik van levensmiddelen te betrachten, daar men geheel van de aanvoeren afhankelijk is, en men in de huidige omstandigheden nooit zeker is, dat deze geregeld zullen kunnen doorgaan en tijdelijke stremming vaak te vrezen is. Te meer klemt dit waar de bestaande reservevoorraden levensmiddelen nu wel zowat overal verbruikt zijn. In de provincie Namen bv. moeten de stad van die naam en het arrondissement Gedinne geheel geapproviandeerd worden, de plaatsen Philippeville, Fosses, Beauraing, Rochefort en Dinant voor 75 procent, Gembloux, Ciney en Andenne voor 50 procent en Eghezée voor 25 procent. Hier en elders hangt men dus geheel van de aanvoer af, zodat de plaatselijk commissies voor moeilijke vraagstukken worden geplaatst. Daar komt nog bij dat in een provincie als Henegouwen de werkverschaffing zeer moeilijk is, wat verklaarbaar is, daar men te doen heeft met een hoofdzakelijk industrieel gewest, waar werken elders dan in de nijverheidsondernemingen uitzondering is en ook weinig strookt met aard en aanleg der bevolking.

In Antwerpen bv. is dit natuurlijk anders; daar heeft de gemeente, in navolging van hetgeen o.a. te Gent gebeurt, waar immers duizenden aan nieuwe havenwerken hun brood vinden, grote werken ter hand genomen. Hier hebben 160 personen verdienste met het opknappen, schoonmaken en verven der havenloodsen, 3000 met het graven van nieuwe havens, en nog eens honderden zullen aan het werk worden gezet bij het aanplanten van aardappelen op gemeentegrond.

Met dit alles verbetert de materiële toestand er in België niet op: hier in Brussel bemerken wij bijna dagelijks hoe alles duurder wordt. Het gemeentebestuur, dat reeds meermalen de vleesprijzen vaststelde, heeft enkele dagen geleden een nieuw tarief afgekondigd; men had nl. gemerkt dat aan de vroegere verordeningen niet de hand werd gehouden en daarom werden deze vernieuwd en herzien. Ongetwijfeld zal het u belang inboezemen te weten hoeveel wij nu voor onze koteletjes moeten betalen en daarom schrijf ik u het tarief hierbij af.

Rundvlees: bouilli 0,60 F tot 1,20 F, karbonade 0,80 tot 1,20, gehakt 0,80 tot 1,10, biefstuk 1,20 tot 1,50, rosbeef 1,30 tot 1,80, alles per halve kilo.

Varkensvlees: gehakt 1,30 tot 1,60, rauw spek 1,20 tot 1,70, gezouten spek 1,30 tot 1,70, gerookt spek 1,40 tot 1,85, enz. De prijs van het paardenvlees zal u weinig interesseren en dat van het kalfsvlees wordt, om mij onbekende redenen, niet vermeld, maar toch kan ik u uit ondervinding mededelen dat hiervan de prijzen zich tussen 1,50 F en 2 F het pond bewegen.

Een paar andere prijzen zullen u nog een denkbeeld kunnen geven van de duurte der eerste levensbehoeften te Brussel. De steenkolen kosten nu in de gewone stooksoorten, die hier "tout-venant" en "braisettes" heten, 45 tot 48 F per ton, 2,30 tot 2,45 F per 50 kg, en antraciet 48 tot 53 F per ton, 2,45 tot 2,70 F per 50 kg. Zachte zeep kostte, reeds voor het uitvoerverbod van Nederland afkwam, 1,20 F per kg, terwijl de prijs in gewone tijden 45 centiemen bedraagt. De koffie, welke totnogtoe in grote hoeveelheden uit Nederland mocht worden ingevoerd, kost in de soorten, waar men voor de oorlog 2,30 F voor betaalde, nu 3,30 F. Met de aardappelen is het al evenzo gesteld: 100 kg vroeger te koop voor 10 tot 12 F, moeten nu 20 tot 22 F opbrengen en een verhoging van prijs schijnt al weer te

verwachten te zijn; men vreest dat zij tot 25 à 30 frank zullen oplopen.

In dit laatste artikel vooral speelt de speculatie een grote rol, maar het Nationale Comité heeft toch nog uit Nederland 10.000 kg tegen 11 frank plus vervoerkosten kunnen laten komen. Andere voorraden worden echter door opkopers achtergehouden en dit slechte voorbeeld wordt nu door de landbouwers, door de winst aangelokt, opgevolgd, zodat men boeren kent die met 500 en 1000 zakken van de vorige oogst blijven zitten en zeggen dat zij eerst voor 30 frank zullen verkopen!

Het is te hopen dat hiervoor spoedig een stokje zou worden gestoken. België is al ongelukkig genoeg; nog buitendien van uitzuigers het slachtoffer te worden mag de bevolking zeker niet worden aangedaan. Gedwongen opnemen der voorraden en desnoods naasting zou door de bevoegde overheden zo spoedig mogelijk bevolen moeten worden.

Op 4 en 5 mei zal het Philharmonische orkest van Berlijn onder leiding van de dirigent Weingartner twee grote concerten in het Théâtre de la Monnaie de Brussel geven.

Woensdag 14 april 1915 – avondeditie

De Tijd verneemt uit Bergen op Zoom:

De Paus heeft opnieuw aan kardinaal Mercier zijn belangstelling in de verschillende hulpcomités in de andere landen voor de zwaar getroffen Belgen betuigd. De brief ging vergezeld van een gift van 25.000 frank.

Een “hooggeplaatste Belg” heeft tegenover iemand van de Times zijn mening gezegd over de uitdrukking van de politierechter van West-Londen, dat het wel leek of het schuim van België in Engeland was, en meer van die aard. De ongenoemde vond dat niet zeer kies uitgedrukt. Wegens de grote gastvrijheid, die Engeland aan de Belgen bewees, konden deze op die woorden niet zo antwoorden als ze wel zouden willen. De dronkenschap onder de Belgen, die in het kamp van Earl’s Court zijn ondergebracht, was grotendeels het gevolg van trakteren, door Engelsen en welgestelde Belgen. Zelf hebben die mensen geen geld om zich te bedrinken. Ook moest men niet vergeten, dat de Belgen misschien het naarstigste volk ter wereld zijn, en die mensen in het kamp niets te doen hebben. Dan komt men licht tot slechte gewoonten. En dat die mensen niet in het leger zijn, ze zijn er niet toe verplicht. Nergens ziet men dat alle mensen, die ervoor geschikt zijn, onder de wapens komen.